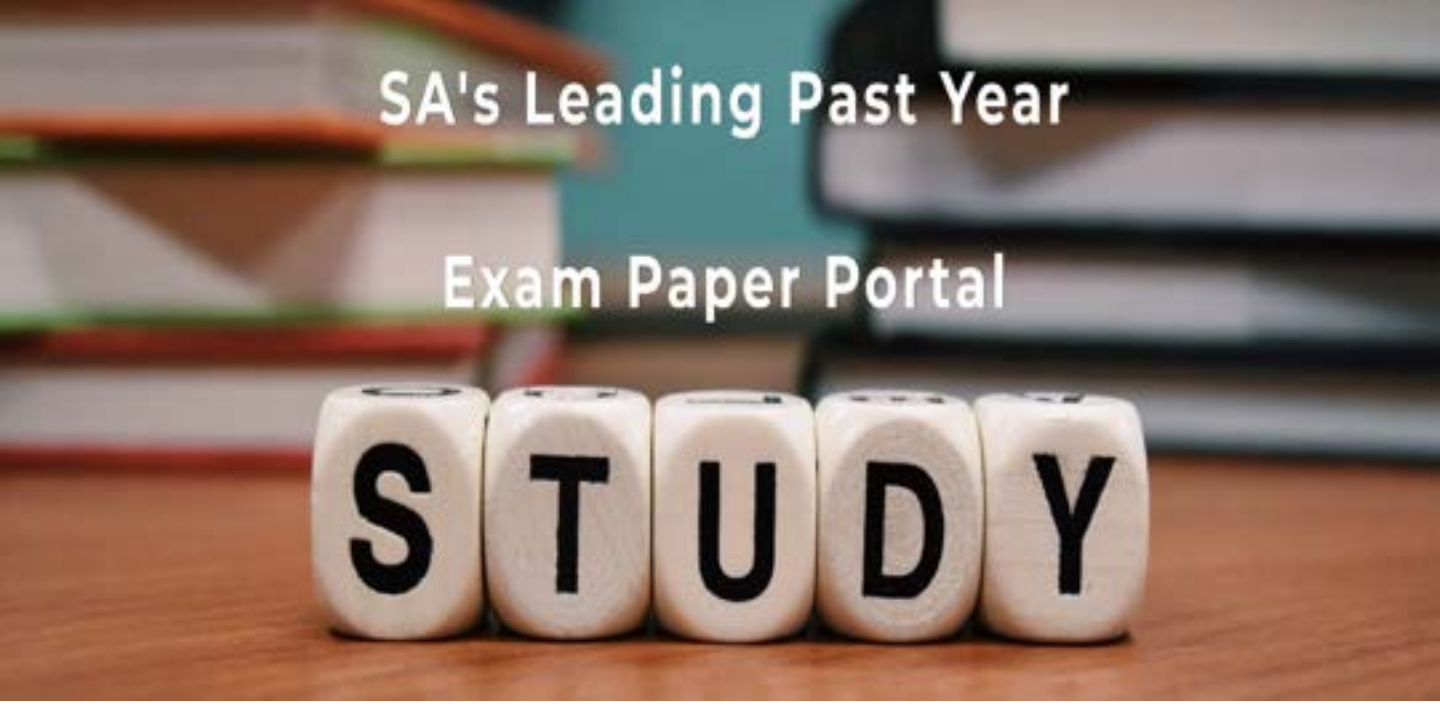

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUOTLALELETSO YA NTLHA (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

TLHAKOLE/MOPITLWE 2013

MADUO: 70

NAKO: 2 diura

Pampiri e, e na le ditsebe di le 18.

DITAELO

Buisa tsebe e, ka kelotlhoko pele o ka simolola go araba dipotso.

1. O se ka wa leka go buisa pampiri yotlhe. Lebelela lenaane la diteng mo tsebeng e e latelang, mme o tshwae dipotso go tswa mo dikwalong tse o di buisitseng monongwaga. Morago ga moo tlhopha dipotso tse o batlang go di araba.

2. Pampiri e, e na le DIKAROLO di le NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Terama	(35)
KAROLO YA C:	Dikgangkhutshwe	(35)
KAROLO YA D:	Poko	(35)

3. Araba DIPOTSO DI LE PEDI fela go tswa mo dikarolong TSE PEDI tse di farologaneng:

   KAROLO YA A: PADI
   Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

   KAROLO YA B: TERAMA
   Araba potso e le NNGWE.

   KAROLO YA C: DIKGANGKHUTSHWE
   Araba potso e le NNGWE.

   KAROLO YA D: POKO
   Araba dipotso di le PEDI.

   Lenaneonetefatso le tla go thusa mo tlhophong ya dipotso.

4. Buisa ditaelo ka kelotlhoko mo tshimologong ya karolo nngwe le nngwe.

5. Kwala palo ya dikarabo jaaka dipotso di boditswe.

6. Simolola karolo NNGWE LE NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.

7. Tiriso ya nako e e tshitsinngwang: Metsotso e le masomeamarataro (60) e dirisiwe mo karolong nngwe le nngwe.

8. Kwala ka mokwalo o o phepa o o bonalang.

LENANEO LA DITENG

Tsebe e, e tla letla batlhatlhojwa go tlhopha dipotso tse ba batlang go di araba kwa ntle ga go buisa pampiri yotlhe.

KAROLO YA A: PADI Araba potso e le NNGWE fela.			
POTSO	**MOFUTA WA POTSO**	**MADUO**	**TSEBE**
1. *Bogosi Kupe*	Potso ya tlhamo	35	5
	KGOTSA		
2. *Bogosi Kupe*	Dipotso tse dikhutshwane	35	5
	KGOTSA		
3. *Morabaraba*	Potso ya tlhamo	35	7
	KGOTSA		
4. *Morabaraba*	Dipotso tse dikhutshwane	35	7
	KGOTSA		
KAROLO YA B: TERAMA Araba potso e le NNGWE fela.			
5. *Molatswana wa gaetsho*	Potso ya tlhamo	35	9
	KGOTSA		
6. *Molatswana wa gaetsho*	Dipotso tse dikhutshwane	35	9
	KGOTSA		
7. *Molatswana wa gaetsho*	Potso ya tlhamo	35	11
	KGOTSA		
8. *Molatswana wa gaetsho*	Dipotso tse dikhutshwane	35	11
	KGOTSA		
KAROLO YA C: KGANGKHUTSHWE Araba potso e le NNGWE fela.			
9. *Ngatana ya Lehumo*	Potso ya tlhamo	35	13
	KGOTSA		
10. *Ngatana ya Lehumo*	Dipotso tse dikhutshwane	35	13
	KGOTSA		
KAROLO YA D: POKO Araba dipotso di le PEDI fela.			
11. Bosigo bo tsene	Dipotso tse dikhutshwane	17½	15
	KGOTSA		
12. Motlha Nkemele	Dipotso tse dikhutshwane	17½	16
	KGOTSA		
13. Ntwa ya 1939–1945	Dipotso tse dikhutshwane	17½	17
	KGOTSA		
14. Ke go tsenya phatsimane	Dipotso tse dikhutshwane	17½	18

LENAANENETEFATSO

Lebelela lenaneonetefatso le le latelang go bona gore o arabile dipotso tse di tlhokegang:

KAROLO	NOMORO YA POTSO	PALO YA DIPOTSO TSE DI ARABIWANG	TSHWAYA POTSO E O E ARABILENG
A: PADI (Tlhamo KGOTSA Dipotso tse dikhutshwane**)**	1–4	1	
KGOTSA			
B: TERAMA (Tlhamo KGOTSA Dipotso tse dikhutshwane**)**	5–8	1	
KGOTSA			
C: KGANGKHUTSHWE (Tlhamo KGOTSA Dipotso tse dikhutshwane**)**	9–10	1	
KGOTSA			
D: POKO (Dipotso tse dikhutshwane)	11–14	2	

ELA TLHOKO: Netefatsa gore o arabile dipotso go tswa mo dikarolong tse PEDI.

KAROLO YA A: PADI

Araba potso e le NNGWE fela mo karolong e.

POTSO 1: *BOGOSI KUPE* – DPS Monyaise

Bogosi ke kupe, bo a tsalelwa. Kwala tlhamo ya mafoko a a kana ka 250–300 e mo go yona Modimoeng, Obakeng le Motlhoiwa ba tsereng karolo ya botlhokwa mo go sireletseng bogosi jwa kwa Phiritona. **[35]**

KGOTSA

POTSO 2: *BOGOSI KUPE* – DPS Monyaise

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Ya re ba ise ba tsamaye monnamogolo a bua lefoko la bofelo. 'Bakwena, ke batla gore lo nne lo ntse lo gopotse mafoko a ga Sajene Botipe, gore bogosi kupe. Ke mafoko a magolo thata. Ithuteng go sisimoga dilo tse di tshajwang ke rona boMmusi. Lo se …'
Mongwe a re, 'Pula e tshweu!'
Monnamogolo a mo tlhoma matlho, ba ithaya ba re o tla mo kgadiepeletsa go mo tsena mo ganong; ba swa ka ditshego go utlwa a bitsa mosimane yo o besitseng sebete. Obakeng a ya gae, e le malatsinyana a sa bone mmaagwe; mme jaaka gale a fitlhela a kokometse a le esi. Go ne go le botoka Oshupile a sa tshela gonne e ne e re fa a babelwa ke dipuo tsa batho ba Phiritona, a itatlhele mo legetleng la gagwe. Morago ga loso lwa ga mogatse a fetoga mmutla wa dintšeng*:* ba ba mo jelang nala e le go bona gore a mosetsana wa Magogong ga a ise a tshabe. A emelana nabo, kwa morago a latlha seditse; fa a ka goga phatšana, a tlhola fao jaaka seritela kgotleng. A tloga a itse gore lebaka ke eng: a itse gore ke ka ntlha ya gore malatsi a gagwe a bokgarebe a ka kwa morago ga thaba.

Fa a utlwa Obakeng a re o tlhotse kwa kgotla le Modimoeng, a thaakanya ditsebe. A le mo ngwageng wa masome a matlhano le bosupa, mme ka go itlogela fela a swafetse e kete mosadimogolo wa lokgorokgoro. A utlwa madi a taboga mo ditshikeng tse e neng e le dinyaga di sule bogatsu, a utlwa dinonyana di opela ka fa molapong, a sa le a di feleletsa pele ga loso, a itse gore o ka se kokomale jalo.

2.1 Obakeng o fitlhetse mmaagwe a ntse jang fa a goroga kwa gae? (2)

2.2 Oshupile o tlhokafaletse kwa kae? (1)

2.3 Naya dilo di le PEDI tse di tlisitseng kgolagano magareng ga MmaObakeng le Modimoeng morago ga loso lwa ga Oshupile. (2)

2.4 Lebaka legolo le le dirileng gore kgosi e biletse Modimoeng kwa kgotla ke lefe? (2)

2.5 Lebaka le o le neileng mo go 2.4 le tswetse Modimoeng mosola jang? (2)

2.6 Goreng MmaObakeng a makala fa a utlwa Obakeng a umaka leina la ga Modimoeng? (2)

2.7 A ditiragalo tsa padi e, ke tsa nako ya segompieno kgotsa ya bogologolo? Tshegetsa ka lebaka. (3)

2.8 Goreng Obakeng a ne a sa utlwane le bana ba ga Tukisang? Naya dintlha di le PEDI. (4)

2.9 Bana ba ga Tukisang ba feletse kae? (2)

2.10 Tlhalosa semelo sa ga Modimoeng ka dintlha di le PEDI. (4)

2.11 Ke baanelwa bafe ba ba welaneng mo pading e (kwelano)? (2)

2.12 Go tlile jang gore dikgomo tsa mmuso di timele? (2)

2.13 A Serokolo o ne a tla feleletsa a nnile kgosi ya morafe wa Phiritona fa a ne a atlegile go bolaya kgosi? Tshegetsa ka lebaka. (2)

2.14 Rraagwe Obakeng wa madi, ke mang? (1)

2.15 Lebaganya mafoko a a mo kholomong ya A le karabo e e **nepagetseng** mo kholomong ya B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
2.15.1 Moremi	A Morwa Metsing.
2.15.2 Matlhodi	B O nyetse kwa Magogong.
2.15.3 Tukisang	C Modisa wa dikgomo tsa mmuso.
2.15.4 Modimoeng	D Mogatsa Oshupile.
	E Lepodisi la mo motseng.

(4 x 1) (4)

[35]

KGOTSA

POTSO 3: *MORABARABA* – SJ Lebethe

Kwala tlhamo ya mafoko a a kana ka 250–300 o tlhagisa mathaithai a ga Morwesi le Mpute fa ba ne ba felegetsa Bontle kwa Khwadubeng go fitlhela Morwesi a kopana le Ntshimane. **[35]**

KGOTSA

POTSO 4: *MORABARABA* – SJ Lebethe

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

'Fa a tsena a fitlha a mpolelela gore wena o ne o mo tsentse tsheko gore o go tseela basetsana botlhe ba o beileng maikutlo mo go bona. Fa ke mmotsa gore basetsana bao ke bomang a re o raya Morwesi. Mme kana Morwesi ke mosetsana ga se basetsana. A gana go ntswela ka tsona. Lesego la me ya nna gore ke ne ka tlelwa ke moeng ke sa mo lebelela: Mmakgosi. Mmakgosi o ne a setse a mpoleletse tsotlhe ka ga lona le Mpute le Mmule.'
Kitso ya mosetsana e ne e le kgolo thata. O ne a bua ka selo se a se itseng tota. Fa a tla jaana, maikaelelo a gagwe e ne e le go mmolelela ka ga dilo tse, gongwe di ne di ka thusa. Kaitsane o setse a di itse le fa a ne a setse a mmoleletse.
'Mmakgosi ena o di tsaya kae?'
'Mo molomong wa pitse.'
Mosetsana a tswelela go mmolelela gore Mpute a re o ne a le mo tshekong ka ntlha ya gagwe. O ne a sekisiwa thata gore o mo tlhakatlhakanya le boNtshimane, basimane ba matlho a mantsi.
'Selo se ke eletsang gore nna le wena re se dire ke se: Mo botshelong ba rona re le ditsala a re ke re ntshe Mpute mo dipuong tsa rona. Re mo naya tlotlo e sa mo tshwanela. Go jaaka e kete ga go na sepe se re ka se buang.'
'O tla kgona?'
'Fa fela ke thusiwa ke wena'.
Mosetsana a tshameka ka maikutlo a ga Ntshimane. O ne a mo tlhokisitse tsholofelo fa a re,'re le ditsala' mme a boa a mo tlhalosetsa yona gape fa a re, 'Fa fela ke thusiwa ke wena.' Ntshimane a utlwa pelo ya gagwe e kukega e ba e wela jaaka ntšwa fa e konkomisiwa ka nama.

4.1 Ke mang mosetsana yo Ntshimane a neng a beile maikutlo a gagwe mo go ena kwa ntle ga Morwesi? (1)

4.2 Kwa gaabo Mpute ba ne ba nna kwa lefelong lefe pele ba fudugela kwa Madibeng? (1)

4.3 Tlhalosa semelo sa ga Mmakgosi ka dintlha di le PEDI. (4)

4.4 Go ya ka karabo e o e neileng mo go 4.3 motho yo o tshwanang le Mmakgosi a ka tswela setshaba mosola jang? (2)

4.5 Mpute o ne a le matlhomantsi. A se ke ntlha kgotsa ke kakanyo? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (3)

4.6 O tlhaloganya eng fa mokwadi a re: 'Mosetsana o ne a tshameka ka maikutlo a ga Ntshimane'? (2)

4.7 Ke eng se se tlhodileng kopano e e sa feleng ya ga Ntshimane le Ntshetsana? (2)

4.8 Rraagwe Mpute o ne a dira tiro efe? (1)

4.9 Ntshimane o bontsha e le motho yo o tshelang (wa madi le nama), naya ditiragalo di le PEDI go tswa mo pading go tshegetsa ntlha e. (4)

4.10 A fa o lebile mmaagwe Morwesi o ka re o ne a itumeletse lerato la ga Ntshimane le Morwesi jaaka motsadi? Tshegetsa ka lebaka. (3)

4.11 Maitshetlego a padi eno ke a segompieno. Netefatsa seno ka dintlha di le PEDI. (4)

4.12 Kgotlhang magareng ga Mpute le Ntshimane e tlhodilwe ke eng? (2)

4.13 O ithutile eng mo pading e? (2)

4.14 Lebaganya mafoko a a mo kholomong ya A le karabo e e **nepagetseng** mo kholomong ya B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
4.14.1 Morwesi o ne a ima ngwana wa ga …	A Mpute
4.14.2 Mmakgosi o ne a rata …	B Mmule
4.14.3 Ntshimane o ne a nyala …	C Mmapule
4.14.4 Mpute o ne a ratana le …	D Ntshimane
	E Mmamoki

(4 x 1) (4)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TERAMA

MOLATSWANA WA GAETSHO – DMG Sekeleko

Araba potso e le NNGWE fela mo karolong e.

POTSO 5: *BO TLA SA JANG* – C Modise

Botshelo mo lelapeng la ga Kgomotso le Phofu bo ne bo se monate. Kwala tlhamo ya mafoko a a kana ka 250–300 go netefatsa ntlha e. **[35]**

KGOTSA

POTSO 6

MOSESE MOSESE MANGOLE LE MENWANA – SJ Shole

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Bosalala:	Rantleru! Ke nna Bosalala.
Rantleru:	Jaanong a o a tsenwa fa o nnetse go kokota fa ga gago?
Bosalala:	(O kgwa mowa) Ke gakgamadiwa ke lebati ke le, le lotleletswe ka fa gare mme ga ke arabiwe fa ke kokota.
Rantleru:	O itse sentle gore mosadi o gana go go bulela, monna. Tsamaya o ye go robala kwa o tswang teng.
Bosalala:	Mosadi o raya ofe? Ga ke re o a itse gore Nnuku o ngadile o tsamaile!
Rantleru:	Jaanong yo o inotleletseng ka fa gare ke mang? A o lekile lebati le le kwa morago?
Bosalala:	Le lona le berebetswe ka fa gare.
Rantleru:	M – m! M – m! Golo fa go na le mokgwa fa monna. Tiro ya me ya bopodisi e nthutile gore dilo tsa mofuta o di kaya sengwe se se kotsi. Ke roba lebati.
Bosalala:	Lebati la me Rantleru? Le fa e bile go twe o lepodisi, ke a gana!
Rantleru:	Ga ke go botse ke a go bolelela. E seng jalo o tla tlhalosa gore o lotleletswe ke sepoko sefe kwa ntle. Tshaba ke robe lebati le. (Bosalala o leka go mo rapela. O mo kgaoletsa ka bogale) Tshaba! (O roba lebati) Ke tla ke siane ke bona motho fa lebating la gago ke ithaya ke re o a senyediwa. Ka re ke a go thusa o …
Bosalala:	(O a kua) Joooo! Ijoooo! Mmalonnawee!
Rantleru:	Ga ke re jaanong o a bona. Setopo!

6.1 Bosalala o tlogetse mang kwa ntlong ya gagwe? (1)

6.2 A ke nnete gore motho yo o neng a le mo ntlong o ne a gana go bulela Bosalala? Tshegetsa ka lebaka. (2)

6.3 Ke eng se se makaditseng Bosalala le Rantleru fa mojako o se na go bulega? (2)

6.4 Ke ka ntlha ya eng Bosalala a ne a bolaisa Feke bojalwa? (2)

6.5 Ke tiro ya mofuta ofe e Feke a neng a e dira, mme ya mo palela? (1)

6.6 Neela lebaka le le tlhodileng gore Feke a palelwe ke tiro e o e umakileng mo go 6.5. (2)

6.7 Rantleru fa a bua le Bosalala o ne a senola maikutlo a a ntseng jang morago ga go fitlhela setopo mo ntlong? (2)

6.8 Mapodisi a itsitse mmolai jang? Tlhalosa ka dintlha di le PEDI. (4)

6.9 Ditlamorago tsa go pataganya basadi jaaka Bosalala a ne a dira ke dife? Naya mabaka a le MABEDI. (4)

6.10 Motho ga a tlhobogiwe. Netefatsa ntlha eno o lebile Feke mo teramakhutshweng e. (2)

6.11 Naya semelo sa ga Rantleru ka dintlha di le PEDI. (4)

6.12 Ka dintlha di le PEDI, tlhalosa gore motho yo o tlhokafetseng o bolailwe jang? (4)

6.13 Nnuku o tshwerwe kwa kae? (1)

6.14 Lebaganya mafoko a a mo kholomong ya A le karabo e e **nepagetseng** mo kholomong ya B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
6.14.1 Mosadi wa Bosalala	A Nnuku
6.14.2 6666 Mmila wa Kgama	B Feke
6.14.3 Nyatsi ya Bosalala	C Bosalala
6.14.4 Lepodisi	D Rantleru
	E Mmemme

(4 x 1) (4)

[35]

KGOTSA

POTSO 7: *BA TLA NKITSE* – ES Lekalakala

Megagaru le bopelotshetlha di dirile gore Boipelo a se atlege mo mererong ya gagwe. Kwala tlhamo ya mafoko a a kana ka 250–300 o ikaegile ka ditlamorago tsa loso lwa ga Ramarumo. **[35]**

KGOTSA

POTSO 8: *MOSIMANE SANKATANE* – DM Mothibi

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Batho:	(Ka boitumelo): Sankatane! O kgosi ya rona, o tla re busa Sankatane. Ga re sa batla kgosi e nngwe gape.
Sankatane:	Bomma le borra! Fa ke le monnye jaana nka nna kgosi ya lona jang? Ke ne ke sa re lo ntire kgosi ya lona. Ke ne ke batla rre ke mmone, mme le lona le thusegile ka ntlha ya gore ke ne ke batla rre. Lo ntse lo na le kgosi ya lona ke …
Kgosi:	Bafokeng! Ke ne ke …
Batho:	Didimala wena, o ntse o re Bafokeng! Bafokeng! o le sekopa sa kgosi!
Kedibone:	(Ka lenyatso) Lo ntse lo senya nako, mo fophe ka khiba setlaela se, a ga lo mo apese mosese e nne mosadi?
Sankatane:	(Ka go rapela) Borra le bomma, reetsang kgosi ya lona e bua le lona.
Batho:	Ga e tlhole e le kgosi ya rona. Ke wena kgosi. A a tsamaye.
Sankatane:	Mme fa lo sa tlhole le mmatla, dirang rre kgosi ka gonne ke ka ntlha ya gagwe lo thusegile jaana, nna ke sa le mmotlana.
Monnamogolo:	Ngwanaangwanaka, o re thusitse, le fa e le ka ntlha ya ga rraago, o re kaetse gore o na le kitso le botlhale jo ka jone o ka sireletsang setšhaba ka jone. O monnye ka popego le seemo, mme fa e le ka kitso le botlhale le tlhaloganyo o mogolo go re gaisa rotlhe. Tlotlo eno ke ya gago e seng ya ga rraago.
Kedibone:	Ngwanaka! O buile nnete, ke ka ntlha ya ga rraago re leng batho, mme nna ka re le mmaago re se ke ra mo lebala, fa a ne a sa iphitlha gore o bo o nne teng re ka bo re le kae?

8.1 Sankatane o dirile eng se se itumedisitseng morafe? (2)

8.2 Ke eng se se pateleditseng Sankatane go dira tiragalo e o e umakileng mo go 8.1? (2)

8.3 Mmaagwe Sankatane ke mang? (1)

8.4 Sankatane o kgonne jang go fenya sera? (2)

8.5 Goreng kgosi ya mo motseng e ne e sa batliwe? Naya mabaka a le MABEDI. (4)

8.6 A morafe o ne o tsere tshwetso e e siameng ka go koba kgosi. Tshegetsa ka lebaka. (3)

8.7 Tlhalosa semelo sa mmaagwe Sankatane ka dintlha di le PEDI. (4)

8.8 Morafe o bona fa Sankatane a tshwanetswe ke bogosi. A seno ke ntlha kgotsa kakanyo? Tshegetsa ka lebaka. (3)

8.9 Naya dilo di le PEDI tse di neng di makatsa Sankatane fa a gola. (4)

8.10 Terama e, e khutlile/fedile sentle. Tshegetsa ka dintlha di le PEDI. (4)

8.11 Morero wa terama e, ke ofe? (2)

8.12 Lebaganya mafoko a a mo kholomong ya A le karabo e e **nepagetseng** mo kholomong ya B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
8.12.1 Seipati	A Morwadia kgosi
8.12.2 Sankatane	B Mmakgosi
8.12.3 Morwesi	C Morwadia Mabinagotsholwa
8.12.4 Senanapo	D Moanelwamogolo
	E Mosadi wa mo motseng

(4 x 1) (4)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIKGANGKHUTSHWE

NGATANA YA LEHUMO – KM Mbonani le ba bangwe

Araba potso e le NNGWE fela mo karolong e.

POTSO 9: *BONANG TSA BOPODI* – KM Mbonani

Kwala tlhamo ya mafoko a a kana ka 250–300 o bontsha ka moo setso se tlhakatlhakantseng botshelo ba ga Kgobati. **[35]**

KGOTSA

POTSO 10: *KE TLA THUSWA KE MANG?* – PJ Mathibe

Buisa nopolo e e latelang mme morago o arabe dipotso.

Mosimanyana wa rona ya re fa a se na go phaphama sentle, a leba motlaagana, a akanya ka batsadi ba gagwe, a akanya ka nkokoagwe yo go iseng go fete kgwedi a ntse a bolokilwe, a bona go mo lekana go thula motlagaana ka tlhogo gore a swe le bona. Batho ba mo tshwara mme a ithutla mo go bona fa go gakgamatsang thata. Kwa bokhutlong a lapisiwa ke go lela mme a rotola matlho jaaka setseno. Kwa morago a sia jaaka sona setseno.

Ba lekile go mo tshwara, mme ka ntlha ya fa a ne a sa itlhaloganye, le gore maikutlo a gagwe a ne a tlhakatlhakane, o ne a siela mo lefifing gonne fa ba neng ba agile gone, go ne go se dipone dipe. Go ne go le jalo ka batsadi ba ne ba ipeile mo karolwaneng ya mmu e e neng e se na ditshwanelo tsa kago. Ka go rialo, go ne go se motlakase, metsi a a phepafaditsweng, a a itshekileng, go se ditsela le mebila e e tlwaelegileng e bile go se na dintlwana tsa go ithusetsa. Go ne go tshwana le fa nageng e e setlhefetseng. Go kgona go bona le go tshwara mosimane, go ne go le makete thata. O jelwe ke lefifi.

Ga go ope yo o ka tlhalosang se se neng se diragala mo maikutlong a ga Phale, mme go tshwanetse go tlhaloganyege gore kana go ne go le dilo di le dintsi, tse di utlwisang botlhoko tse di diragetseng mo go ene ka nako e khutshwane. Seno se re fitlhisa fa goreng go ka amogelesega fa a ne a ka ja ditlhare ka meno?

10.1 Phale o tsalwa kwa ga mang? (1)

10.2 Go diragetse eng ka motlaagana wa gaabo Phale? (2)

10.3 Mosimane yo Phale, o ne a le dingwaga di le kae fa a latlhegelwa ke batsadi? (1)

10.4 Phale o tsetswe ka ngwaga ofe? (1)

10.5 Dintwa le dipolaano di simolotse ka ngwaga ofe go ya ka mokwadi mo khutshweng e? (1)

10.6 Phale o feleleditse a nna kwa kae? (2)

10.7 Tlhalosa gore mafapha a le MABEDI a mmuso a a tsereng karolo mo botshelong jwa ga Phale morago ga loso lwa batsadi, a thusitse jang? (4)

10.8 Go ya ka wena mmuso o tshwanetse go dira eng ka batho ba ba bolayang ba bangwe setlhogo. (2)

10.9 Loso lwa nkokoagwe Phale, le amile boitekanelo jwa gagwe. Tshegetsa ka mabaka a le MABEDI. (4)

10.10 Naya mekgwa e le MEBEDI e batho ba neng ba bolawa ka yona ka nako ya dipolotiki. (4)

10.11 Mokwadi a re ke dilo dife di le PEDI tseo e neng e le meila go ka dirwa ke bana bogologolo. (4)

10.12 A o utlwela Phale botlhoko ka se se mo diragaletseng? Tshegetsa ka lebaka. (3)

10.13 O ithutile eng ka kgang e ya ga Phale? (2)

10.14 Lebaganya mafoko a a mo kholomong ya A le karabo e e **nepagetseng** mo kholomong ya B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
10.14.1 Batsadi ba ga Phale ba bolailwe ke …	A Kotsi ya sejanaga
10.14.2 Nkokoagwe Phale o bolailwe ke …	B Sethunya
10.14.3 Bana ba Soweto ba ne ba le kgatlhanong le tiriso ya …	C Seesimane
10.14.4 Mokganni wa thekesi o bolailwe ka …	D Seaferikanse
	E Molelo

(4 x 1) (4)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: POKO

MABOKO A SETSWANA – Morulaganyi MK Mothoagae

Araba dipotso di le PEDI fela mo karolong e.

POTSO 11

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Bosigo bo tsene – TM Serobatse

1 Morwa molatlha-le-bowa o totile kgoro ka tlhoafalo,
2 Gore lerapo la ntlha le le latlhwang le kakatlelwe,
3 Ka meno a a kgekgeuthang lerapo ka mowa wa tlhoafalo,
4 Ka mowa wa tlhoafalo sejo sengwe le sengwe ga se tlogelwe.

5 Diphologolo le dinonyane tsa bosigo di a kalapa,
6 Di kalapela go itlamela le go tlamela bana ka dijo,
7 Tse di bonwang ka go nanara le gona go kalapa,
8 Di sa lebale gore le tsona bosigong di ka fetoga dijo.

9 Tshisibalo bosigo e remisa mooko marapong,
10 Tsotlhe dibatana le dinoga di sesela ka tsholofelo,
11 Ya re gore tshetlha ya dikgwa e gosomane dilaong,
12 Gonne fa e puruma tsotlhe di felelwa ke tsholofelo

13 Batho ka mmetela ba oletsegetse mo magaeng a bona,
14 Ba amogetsana magang le go itekodisana sentle,
15 Gore fa ba nanoga ba ya go robala malaong a bona,
16 Ba bo ba thethebatse dipelo tsa bona le maikutlo sentle.

11.1 O tlhaloganya eng ka lefoko le: 'molatlha-le-bowa'? (2)

11.2 Tlhalosa bokao jwa mola 4. (2)

11.3 A o dumela gore phologolo e e tshwanang le ntšwa e botlhokwa mo matshelong a batho? Tshegetsa karabo ya gago. (2)

11.4 Naya morumo o o tlhagelelang mo temeng ya 3. (2)

11.5 Mo temaneng ya 3 nopola mola o o supang gore bosigo go didimetse e bile go a tshosa. (2)

11.6 Tshetlha ya dikgwa ke tau kgotsa nkwe? (1)

11.7 Ke ponagalo efe ya poko e e tlhagelelang mo meleng ya 5 le 6? (2)

11.8 Ke sekapuo sefe se mmoki a se dirisitseng mo moleng wa 9? (2)

11.9 Molaetsa kgotsa thuto ya leboko le ke ofe? (2)

11.10 Leboko le, ke la mofuta ofe? (½)
[17½]

KGOTSA

POTSO 12

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Motlha Nkemele – NCD Mogotsi

1 Kgalalelo ya gago ke a e tlhoka;
2 Motho o ka tshwana nao o a tlhokwa
3 Go reteletswe matlhale bogologolo
4 Go lemoga diphatsa tsa gago.

5 Atamela wena lesedi la me,
6 Gonne kgopolo ka ga gago kgolo.
7 Botshelo o le gaufi bo bontle;
8 O sa ithanole, bokoa tlhologelo.

9 Ntele letsapa, kgosi ya me;
10 Emela motlhanka wa gago loratong.
11 Boa o ntsetsepetse mo matlhaleng a gago'
12 Ntlhomamise mo ditseleng tsa gago.

13 O bobebe fa o feta, mme ga o boele morago,
14 Ntswa gone o le bobebe go fitlhisa molaetsa.
15 Kana o ka retelelwa keng o le mogale?
16 Le nna nkgopole setilong seo sa gago.

17 Ke mokgarakgatshegi 'fatsheng leno;
18 Ke golegilwe mabapi le go go itse.
19 Boitumelo jwa motho a kile a bona lesedi, bonnye;
20 Gonne malatsi ano sephiri ga se tlhole se tlotlwa.

12.1 Go ya ka mmoki motlha ke eng? (2)

12.2 Ke ka ntlha ya eng mmoki a re motlha o diphatsa? (2)

12.3 Goreng mmoki a bitsa motlha kgosi? (2)

12.4 A wena o bona go le botlhokwa go tlotla motlha? Tshegetsa ka lebaka. (2)

12.5 Ke sekapuo sefe se se dirisitsweng mo moleng wa 5? (2)

12.6 Naya tlhaloso ya sekapuo se o se neileng mo go 12.5. (2)

12.7 Tlhalosa mola wa 13 wa leboko le. (2)

12.8 Ke ponagalo efe ya poko e e tlhagelelang mo moleng wa 17? (2)

12.9 Leboko le, ke la mofuta ofe? Tshegetsa ka lebaka. (1½)
[17½]

KGOTSA

POTSO 13

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Ntwa ya 1939–45

1 Bana ba thebe e setsibasehibidu,
2 Sesweu, setala, se motshe wa godimo,
3 Ba ara, bana ba motlhaba o o morodu,
4 Ba duma, ba etsa tladi ya legodimo:
5 Lentswe la bona la utlwala kwa Amerika,
6 Le rona ra le utlwa re le mono Aferika.

7 Majeremane ba rutla kwa Dankeke,
8 Marumo a bone a atlolola lenaga,
9 A thuba matlo a mantsi le dikereke;
10 Batho ba aga mesimeng ba se dinoga,
11 Fa nonyane tsa baba di kala marung,
12 Di latlha mae a tsone bogorogorong.

13 Kwa Fora Mafora ba relela, ba wa,
14 Rona MaAferika mme ra ema matseba,
15 Kgodumo tsa leselesele go lowa.
16 Morafe wa mokgophana wa motlhaba,
17 Ra ema fela, sesweu senyelesemane,
18 Ra ema sesole, bana ba basimane.

13.1 Go ya ka leboko le, go ne go lwelwa eng? (1½)

13.2 Ke ka ntlha ya eng fa bana ba ne ba duma mo moleng wa 4? (2)

13.3 Mmoki o kaya eng ka mela 5 le 6? (2)

13.4 Goreng mmoki a tshwantshanya MaAferika le bana ba basimane? (2)

13.5 Ke sekapuo sefe se se dirisitsweng mo moleng wa 10? (2)

13.6 Naya ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng 17 le 18. (2)

13.7 Nopola mola o o supang gore MaAferika a ne a ipaakanyeditse ntwa mo temeng ya bone. (2)

13.8 Naya morumo o o tlhagelelang mo temeng ya 3. (2)

13.9 Morero wa leboko le ke ofe? (2)
[17½]

KGOTSA

POTSO 14

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

Ke go tsenya phatsimane – GK Setou

1 Fetoga letsatsi, ngwana wa Bakwena, mo motshegareng,
2 Tsatsi le letsatsi o mphatsimele se –ka phatsimane,
3 Fetoga ngwedi bosigo, o nkgalalele ka lorato
4 Marang a lorato lwa gago e nne lefelo lentle go latsa tlhogo.
5 Phatsimane e ke e go tsenyang, e phatsimise bophelo ba me.

6 Kana o a bo o galalela jang morwadia rratsalaaka!
7 Bontle ba gago bo ka eledisa difofu pono,
8 Bontle ba gago bo ka fetola segopa sa makau dimumu,
9 Sefike ga a itire a bitsa palo ya medimo a boduletse,
10 Pelo e a fufula fa a nagana go go naya matlaafuduga,
11 Nna morwa Setou ooManyane wa morokologadi ke a go tsaya.

14.1 Naya leina la motho yo o nyalang. (1)

14.2 Maikaelelo a mmoki ke afe go ya ka mola wa 5? (2)

14.3 Leboko le, le senola maikutlo afe a mmoki? (2)

14.4 Molaetsa wa leboko le ke ofe? (2)

14.5 Goreng fa mmoki a boeletsa mafoko mo moleng wa 2? (2)

14.6 Ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng ya 7 le 8 e bidiwa eng? (2)

14.7 Nopola ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo moleng 2. (2)

14.8 Tlhalosa bokao jwa mela 8 le 9. (2)

14.9 A go ya ka wena go siame gore motho fa a nyalwa a ntshetswe bogadi? Tshegetsa karabo ya gago. (2)

14.10 Leboko le, ke la mofuta ofe? (½)
[17½]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA D: 35
PALOGOTLHE: 70